

УДК [378.094.011.3-057.175:78]-026.15

КРЕАТИВНІСТЬ У ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

Н.В.Твердохліб

У статті проведено аналіз наукової літератури з теми дослідження. Обґрунтовано та розкрито сутність понять креативність, музичне мистецтво в аспекті музичної освіти та представлено власне трактування означених понять. Описано, яким повинен бути і якими музично-педагогічними знаннями має володіти вчитель музичного мистецтва. Визначено найважливіші риси педагогічної креативності вчителя музичного мистецтва та уміння, якими він повинен володіти. Розглянуто види діяльності учителів музичного мистецтва педагогічних коледжів, уточнено, у яких видах діяльності виявляється креативність; вказані головні завдання в роботі вчителя музичного мистецтва.

Ключові слова: креативність, музичне мистецтво, учитель музичного мистецтва.

КРЕАТИВНОСТЬ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ МУЗЫКАЛЬНОГО ИСКУССТВА

Н.В.Твердохлиб

В статье проведен анализ научной литературы по теме исследования. Обосновано и раскрыто сущность понятий креативность, музыкальное искусство в аспекте музыкального образования и представлено собственную трактовку указанных понятий. Описано, каким должен быть и какими музыкально-педагогическими знаниями должен обладать учитель музыкального искусства. Определены важнейшие черты педагогической креативности учителя музыкального искусства и умения, которыми он должен обладать. Рассмотрены виды деятельности учителей музыкального искусства педагогических колледжей, уточнено, в каких видах деятельности оказывается креативность указаны главные задачи в работе учителя музыкального искусства.

Ключевые слова: креативность, музыкальное искусство, учитель музыкального искусства.

CREATIVITY IN THE MUSIC TEACHERS ACTIVITY

N.V.Tverdokhlib

The article analyzes the scientific literature on the research topic. The concepts and essence of creativity have been grounded. It has been also considered musical art in terms of academics, music education and presented their own interpretation of the aforementioned concepts. The author describes musical and pedagogical knowledge necessary for a music teacher. It has been identified the most important features of teaching music teacher creativity and skills, which he should have. Particular demands have been put towards current demands to a music teacher nowadays. Also in the article drawn attention to what should be a teacher of modern music.

Keywords: creativity, musical art, music teacher.

Постановка проблеми. Сьогодні освіта потребує професійно-креативних спеціалістів, здібних до творчої роботи зі школярами та дітьми в дошкільних закладах. Креативні особистості мають широкий кругозір, швидше знаходять оригінальні розв'язання будь-якого завдання, на відміну від людей, звичайних тому важливо, щоб учитель музичного мистецтва був креативним.

Аналіз попередніх досліджень та публікацій Значний внесок у дослідження феномену креативності внесли такі вітчизняні й зарубіжні науковці, як: Ф. Баррон, Д. Богоявленська, Н.Вишнякова, Дж. Гілфорд, А. Маслоу, А.Матюшкін, Р. Мей, Я. Пономарьов, К. Роджерс, С.Рубінштейн, Р. Стернберг, Б.Теплов, Е. Торренс, З. Фрейд, Д. Харрінгтон та інші. Аналіз літератури показує, що немає єдиного визначення даного поняття.

Останнім часом з'явилися наукові дослідження, присвячені формуванню та розвитку педагогічної креативності студентів: С. Дмитрук, Н. Добровольська, О.Дунаєва, О. Куцевол, Н. Міщенко, В.Фрицюк, І. Шахіна. Креативна особистість вчителя досліджена в працях таких науковців: Р. Гуревич, С. Сисоєва, Г.Тарасенко та інші. Розвиток творчих, музичних здібностей досліджували такі вчені: Е. Брилін, О.Коваль, О. Руденко, М. Татаренко, К. Стецюк та інші.

Питання музичного мистецтва й творчого розвитку досліджували: О.Апраксина, А. Бабаджанян, Н.Ветлугіна, Д. Кабалевський, З. Кодай, В. Шацька, а питанням музичного виховання займалися: В.Кукловська, М. Метлов, П.Хаймович. Хочеться зазначити, що значну увагу приділяють формуванню дослідницьких навичок учителя музики: О. Апраксина, О. Отич, Г. Падалка, О.Рудницька, М. Фалько, Л.Хлебнікова, О. Щолокова та інші

Слід відзначити, що питання професійних якостей викладачів музичного мистецтва висвітлені в працях сучасних науковців: А. Берези, Т. Грінченко, Н. Мозгальнової, Р. Тельчарової. Поглибленому вивченню музичного мистецтва присвячені праці В. Белікової, Г. Побережної, Т. Щериці та інших.

Мета статті – розкрити зміст поняття креативності учителів музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. За останні роки інтерес до проблеми креативності значно підвищився. Так, наприклад, у термінологічному словнику М.Холодної креативність розглядається як здібність до народження оригінальних ідей і використання нестандартних способів інтелектуальної діяльності (у широкому значенні); дивергентні здібності (у вузькому значенні) [8]. А О.Михальова у визначенні креативності робить великий акцент на особистій готовності до творчого перетворення, розуміючи її як здібність до творчості, що характеризує особистість загалом [5].

На даний час вже існує достатня кількість робіт, присвячена проблемі креативності, але не достатньо досліджена креативність учителів музичного мистецтва в педагогічних коледжах. За визначенням О.Дунаєвої, «креативність» – це здатність особистості сприйняти проблему та, використовуючи найоптимальніші для цього можливості, створити новий, оригінальний продукт соціальної важливості [3, с.6].

У даний період особливо гостро постає необхідність пошуку нових форм, методів, оновлення змісту знань у різних галузях людської діяльності, що повною мірою стосується й музичної освіти як невід’ємної частини загальної освіти.

Враховуючи значущість науки як важливої цінності суспільства в усі періоди його розвитку, мистецька освіта відповідає головним потребам сучасності – формує художнє мислення й світогляд людини, її творче сприймання реальності та існування об’єктивних змін у суспільно-культурному середовищі тощо [1].

У теперішній час учитель музичного мистецтва повинен мати високий рівень музичної культури, професійної майстерності, розвинуті музичні та педагогічні здібності, бути творчим та вміти використовувати на заняттях новітні технології, і ця праця є досить складною. Метою підготовки таких спеціалістів є розвиток творчості школярів. Такі вчителі в майбутньому будуть виховувати художнє та естетичне бачення в своїх учнів, передавати їм власні теоретичні знання, розвивати творчі уміння, мислення та навички, виховувати всебічно розвинену гармонійну особистість, тобто бути креативним.

Для кращого засвоєння студентами музичних знань велике значення, на думку Д. Богоявленської, мають такі ознаки: музиканти креативного рівня зазвичай характеризуються нестандартністю, вдумливістю, самостійністю, ініціативністю в інтерпретації виконуваних творів [2].

На нашу думку, музичне мистецтво – це результат творчої роботи особистості, яка розвиває свої творчі потреби, а музична освіта – це навчання музичної творчості, побудоване на вивченні музичних дисциплін, що надають музичні знання і в результаті формують професійного музиканта. Це збагачення свого індивідуального музичного кругозору.

Зокрема, Є. Чугунова розглядає музичне мистецтво як один з видів художньо-естетичної діяльності, зазначає, що музична діяльність формує естетичний і моральний ідеал індивіда особливими засобами – звуками, які виникають із коливання струни, стовпа повітря, коливання голосових зв’язок людського голосу, тим самим безпосередньо впливаючи на психіку людини, її емоційний стан [9]; а Н. Мозгальова вважає, що мистецтво визнавалося різними мислителями як найкращий спосіб розкриття творчих потенцій і талантів людини, досягнення свободи волі та можливостей стати успішною [6].

Ми вважаємо, що креативний викладач музичного мистецтва повинен уміти творчо розвивати особистість, її мислення, фантазію, творчі здібності. Багато дослідників креативності намагалися визначити головні якості креативної особистості. Ми вважаємо креативною ту особистість, яка має високий творчий потенціал з нестандартним мисленням, прагненням до відкриття нового, постійно прагне до творчості, до нових винаходів, захоплюється новими ідеями, творчо працює й хоче створити нове, втілити в реальність свої задуми, ідеї, уяву, фантазію.

Так, В. Фрицок стверджує, що однією із педагогічних умов формування креативності майбутніх учителів музичного мистецтва є стимулювання творчої мотивації [7].

Складність музично-педагогічної діяльності в тому, що вона поєднує в собі такі спеціальності – загальнопедагогічну, музично-педагогічну із своєю специфікою і виконавську як обов’язкову частину музично-педагогічної роботи, тому креативність у діяльності вчителя музичного мистецтва полягає в пошуковій активності учнів, ініціативі, оригінальності та самостійності в розв’язанні навчальних завдань, у розробці й конструюванні нових форм навчальної взаємодії, широкому застосуванні інтерактивних технологій навчання, спрямованих на розвиток творчої особистості. Провідною діяльністю вчителя музичного мистецтва є музично-педагогічна. Музична імпровізація, транспонування лежать в основі музичної діяльності вчителя. Бесіда про музичний твір, виконання будь-якого твору, підбір акомпанементу – такими видами діяльності повинен володіти учитель музичного мистецтва в педагогічних коледжах.

Креативність у діяльності сучасних учителів музичного мистецтва допомагає здійснювати музичну освіту й естетичне виховання учнів у відповідності до програми, розвиває їхній інтерес до музики, до

різних творчих завдань, виховує в них загальну естетичну, художню й музичну культуру, навчає учнів виконувати завдання різними способами та розвиває їхню креативність. У своїй роботі вчитель повинен використовувати креативне мислення для того, щоб результат його праці був більш цікавий. Потрібно вміти розв'язувати різні творчі завдання, різні ситуації креативно, не так, як звичайно, бути комунікабельним, наполегливим у досягненні різних завдань, нести відповідальність за якість виконуваної роботи.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ми визначили найважливіші риси педагогічної креативності вчителя музичного мистецтва:

- творча мотивація;
- проблемне бачення;
- творча фантазія, розвинена уява;
- специфічні особисті якості (готовність до творчого перетворення, здібність до творчості);
- специфічні провідні мотиви (чуттєвість до проблеми, оригінальність, гнучкість, швидкість,

асоціативність, критичність мислення, ретельність у розробці ідей).

Креативність учителя музичного мистецтва проявляється у його діяльності: у виконавстві, власній композиції, інтерпретації. Перелік найважливіших рис педагогічної креативності вчителя не є усталеним. Дослідження у цьому напрямку вказують на те, що проблема креативності в майбутніх учителів музичного мистецтва сьогодні повною мірою не розв'язана.

Уважаємо креативність важливим фактором у діяльності вчителя музичного мистецтва, головними завданнями якої, на нашу думку, є: створення цікавих видів завдань для учнів, розпізнавання ситуацій, які можуть у процесі роботи виникати, і вміння їх креативно вирішувати, використовувати сучасні інформаційні технології навчання в педагогічній діяльності та швидко знаходити шляхи розв'язання проблемних ситуацій у ході роботи. Ми вважаємо, що тільки креативний учитель музичного мистецтва, який володіє креативним мисленням, може викликати інтерес, любов до свого предмета. Відомо, що розвинути креативність в учнів може тільки творчо-креативна особистість, наділена яскраво вираженими креативними рисами: багатою творчою уявою, фантазією та інтуїцією, схильністю до педагогічних інновацій, розвиненістю продуктивного мислення, здатністю до комбінування, свободи асоціацій. Влучно та виважено визначив роль викладача музики в школі Д.Кабалевський: «Учитель музики повинен бути музично освіченим педагогом. Йому не достатньо знати свій предмет, тобто музику. Він повинен любити її як живе мистецтво, що дарує йому радість, він повинен ставитись до музики з хвилюванням і ніколи не забувати – не можна пробудити в дітях любов до музики, якщо її сам не любиш» [4, с.10].

Висновок. Отже, креативність у діяльності вчителя музичного мистецтва – це вміння використовувати сучасні інформаційні технології навчання, вміти імпровізувати, аранжувати, транспонувати музичні твори, прагнути до творчості.

Література

1. Белікова В. Музика М.Степаненка в навчальному процесі / В. Белікова // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: 36. наук. праць. – Випуск 356 / Редкол.: В.І. Шахов (голова) та ін. – Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2012. – 438с.
2. Богоявленская Д. Пути к творчеству / Д.Богоявленская. – М. : Знание, 1981. – 96с.
3. Дунаєва О. Формування педагогічної креативності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / О.Дунаєва. – Вінниця, 2008. – 20с.
4. Кабалевский Д. Как рассказывать детям о музыке / Д.Кабалевский. – М. : «Просвещение», 1989. – 187с.
5. Михалева О.Ю. Развитие креативности детей в условиях досуга на примере изобразительной деятельности : дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: 13.00.05 / Ольга Юрьевна Михалева. – М., 2003. – 236с.
6. Мозгальова Н. Теорія та методика інструментально-виконавської підготовки майбутніх учителів музики : монографія / Н.Мозгальова; за наук. ред. О.Щолокової. – ТОВ «Меркьюрі – Поділля» : Вінниця, 2011. – 488с.
7. Фрицюк В. Педагогічні умови формування креативності майбутніх учителів музики / В. Фрицюк // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія. – Випуск 7. – Вінниця: РВВ ДП «Державна картографічна фабрика», 2002. – 233с.
8. Холодная М. Психология интеллекта. Парадоксы исследования.– 2-е изд. / М.Холодная.– СПб.: Питер, 2002.– 272 с.
9. Чугунова Є.В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвілєвої діяльності учнівської молоді : дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.02 / Євгенія Володимирівна Чугунова. – Київ, 2015. – 235 с.